

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «МАМЧУР ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF MAMCHUR v. UKRAINE)
Заява № 10383/09

Стислий виклад рішення від 16 липня 2015 року

У жовтні 2005 року дружина заявника у зв'язку із захворюванням на рак переїхала до квартири своєї матері, В.К., забравши із собою спільну із заявником дочку, А.М.

Після смерті дружини заявника 16 червня 2006 року В.К. разом з А.М. переїхали до с. Андріївка Чернігівської області, не повідомивши заявника про місцезнаходження його дочки.

22 грудня 2006 року Деснянська районна у м. Чернігів рада (далі – районна рада) у відповідь на заяву В.К. прийняла рішення призначити її опікуном А.М. на тій підставі, що «мати дитини померла та її батько, який є інвалідом II групи, не може займатись вихованням дитини за станом здоров'я». Лише 24 лютого 2007 року районна рада листом повідомила заявника про зазначене рішення.

Заявник неодноразово звертався до міліції, прокуратури, місцевих органів опіки та піклування та неурядових організацій з проханням допомогти йому повернути свою дитину. У відповідь заявникові було рекомендовано звернутися до суду з цього питання.

Заявник звернувся до Деснянського районного суду (далі – районний суд) із позовом про повернення його дочки, який було залишено без розгляду.

У вересні 2007 року заявник подав до районного суду новий позов щодо негайного повернення його дочки (*перше провадження у суді*), у задоволенні якого судом було відмовлено. Під час судового засідання 8 лютого 2008 року заявник подав до районного суду уточнений позов, у якому він оскаржував законність рішення про встановлення опіки та просив суд надати розпорядження районній раді вжити негайних заходів щодо повернення його дочки. Суддя, який розглядав цю справу, відмовився долучити уточнену позовну заяву до справи на підставі того, що вона була фактично новим позовом.

Заявник оскаржував рішення районного суду до апеляційного суду Чернігівської області (далі – апеляційний суд), який відхилив його апеляційну скаргу, та до Верховного Суду України (далі – ВСУ), який відмовив у відкритті провадження за касаційною скаргою заявника.

1 квітня 2008 року заявник звернувся до районного суду із окремою позовною заявою, вимагаючи скасування рішення про встановлення опіки (*друге провадження у суді*), у задоволенні якого судом було також відмовлено. Заявник оскаржував це рішення до апеляційного суду, який відхилив його апеляційну скаргу, та до ВСУ, який відмовив у відкритті провадження за касаційною скаргою заявника.

Після завершення першого та другого судових проваджень заявник продовжував безуспішно звертатися до органів влади зі скаргами на відсутність доступу до його дитини. Врешті-решт органи влади відмовили йому у розгляді його звернень з цього питання у подальшому.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі - Конвенція) на втручання у його батьківські права, зокрема право на опікування дитиною та безперешкодне спілкування з нею, а також право на виховання дитини. Крім того, він скаржився за статтею 14 Конвенції, що під час здійснення права на повагу до сімейного життя його було піддано дискримінації через його стать та інвалідність. Заявник також скаржився на підставі пункту 1 статті 6 Конвенції та статті 13 Конвенції, що суди, які розглядали його справу, були упередженими, не застосували відповідне законодавство, несправедливо обмежили його процесуальні права, а також що їх рішення були несправедливими, дискримінаційними та необґрунтованими.

Розглянувши скарги заявника на стверджуване перешкоджання його доступу до дитини та неможливість для нього взяти участь у її вихованні, Європейський суд встановив, що, по-перше, заявник намагався отримати доступ до своєї дочки після смерті дружини, що було підтверджено В.К.; по-друге, враховуючи те, що В.К. переїхала з його дочкою до іншого місця проживання та звернення заявника до різних органів влади щодо допомоги в отриманні доступу до його дочки були безуспішними, він очевидно мав перешкоди у спілкуванні з нею; по-третє, з огляду на відповіді органів влади та висновки судів питання про реальний доступ батька до дитини не було ретельно досліджено. У зв'язку із цим Європейський суд дійшов висновку, що національні органи влади очевидно були зобов'язані зробити спробу врегулювати питання доступу заявника до його дитини та допомогти йому домогтися реального здійснення його батьківських прав. Отже, було порушення статті 8 Конвенції з огляду на невжиття органами влади жодного суттєвого заходу для забезпечення заявникові доступу до його дитини та його можливості взяти участь у її вихованні.

Щодо скарг заявника на стверджувань невинуватого встановлення опіки над його дитиною Європейський суд визнав, що втручання у батьківські права заявника було здійснено на достатніх законних підставах та переслідувало законну мету захисту прав інших осіб, а саме А.М., для того, щоб її було виховано у безпечному, спокійному та стійкому середовищі. Проте Європейський суд не погодився з висновками національних органів влади, оскільки заявника не було залучено до процесу прийняття рішення, що призвело до встановлення опіки, його не було повідомлено про цей процес та не було запрошено взяти у ньому участь. Європейський суд зазначив, що майже жодної уваги не було приділено інтересам заявника щодо опікування його

дитиною, як і інтересам дитини щодо збереження тісних зв'язків з її батьком. Таким чином, оскільки втручання у здійснення заявником його батьківських прав було здійснено не на основі всебічної та професійної оцінки повної сімейної ситуації та тих факторів, що стосуються інтересів заявника, Європейський суд встановив порушення статті 8 Конвенції.

Розглянувши скарги заявника на те, що при здійсненні його сімейних прав до нього та В.К. національні органи влади ставилися та продовжують ставитися по-різному, Європейський суд дійшов висновку, що необхідність розглядати вказані скарги окремо відсутня.

Крім того, Європейський суд, враховуючи свої висновки стосовно порушення процесуального аспекту статті 8 Конвенції, вирішив не розглядати питання про порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у цій справі.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Долучає* до суті заперечення Уряду щодо вичерпання національних засобів юридичного захисту та відхиляє його;

2. *Оголошує* скарги за статтею 8 Конвенції окремо, а також у поєднанні зі статтею 14 Конвенції на втручання у сімейне життя заявника, та його скарги на підставі пункту 1 статті 6 Конвенції на несправедливість проваджень у судах прийнятними, а решту скарг у заяві - неприйнятними;

3. *Постановляє*, що було порушення статті 8 Конвенції з огляду на невжиття органами влади жодного суттєвого заходу для забезпечення заявникові доступу до його дитини та його можливості взяти участь у її вихованні;

4. *Постановляє*, що було порушення статті 8 Конвенції з огляду на невиправдане встановлення опіки над дитиною заявника;

5. *Постановляє*, що необхідність розглядати скарги за статтею 14 Конвенції у поєднанні зі статтею 8 Конвенції відсутня;

6. *Постановляє*, що необхідність розглядати скаргу за пунктом 1 статті 6 Конвенції відсутня;

7. *Постановляє*, що:

(a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявнику нижченаведені суми, що мають бути конвертовані у валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 15 000 (п'ятнадцять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватися;

(ii) 4 000 (чотири тисячі) євро компенсації судових та інших витрат та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватися, що мають бути сплачені на банківський рахунок адвоката заявника, пана А. Крістенка;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищенаведені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

8. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»

Повний текст рішення Європейського суду: <http://old.minjust.gov.ua/file/50656>